

N:o 1.

Ank. till Riksd. Kansli den 26 April 1879, kl. 10 f. m.

Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition om åtgärder i och för upphörande af de enskilda bankernas rätt att utgifva sedlar, lydande å fem och tio kronor samt Herr J. A. Sjös motion om borttagande af dessa bankers sedelutgifningsrätt.

Med tillkännagifvande af sin afsigt att, så vida innevarande Riksdag sätter Riksbanken i tillfälle att i behöflig mån öka sin sedelutgifning och under förutsättning af sådana anordningar, som äro erforderliga till förekommande af rubbning i den allmänna rörelsen, förordna, att enskilda bankers rätt att utgifva sedlar lydande å fem kronor skall upphöra vid utgången af innevarande år, äfvensom att, såvida derjemte inom utgången af år 1882 sådana åtgärder för Riksbankens förstärkande vidtagas, som Kongl. Maj:t finner betryggande, förordna, att nämnda bankers rätt att utgifva sedlar lydande å tio kronor skall upphöra senast inom 1882 års utgång, har Kongl. Maj:t uti nådig proposition (N:o 30), till möjliggörande och befrämjande af dessa åtgärder, utaf Riksdagen begärt:

dels att i reglementet för Riksbanken införes ett stadgande, hvarigenom, under förutsättning att Kongl. Maj:t förordnar om upphörande af de enskilda bankernas rätt att utgifva sedlar lydande å fem och tio kronor, dessa banker, så vida de åtaga sig att vid sina hufvud- och afdelningskontor invexla Riksbankens förslitna sedlar å enahanda och mindre valörer, sättas i tillfälle att af Riksbanken undfå lämpligt vaxlingsförskott att, mot den säkerhet som af Fullmäktige godkännes, utgå i den af Riksbankens sedelvalörer, som motsvarar den, hvars in-

dragning beslutats, för hvilket vaxlingsförskott ränta beräknas allenast å den del, som enligt af den enskilda banken under vederbörlig kontroll fördr räkenskap är för hvarje dag utelöpande, äfvensom att räntan å detta belopp må bestämmas till tre procent intill utgången af år 1884, dock att under de första tolf månaderna endast två procent ränta beräknas för så stor del af det utelöpande vaxlingsförskottet, som ej öfverstiger hvad den enskilda banken under sistförflutna sex månader före indragningen i medeltal haft utelöpande af sina egna sedlar af samma valör;

dels att Riksdagen för sin del medgifver, att de i § 13 af Kongl. kungörelsen den 12 Juni 1874 om enskilda banker med rätt att utgifva egna sedlar stadgade grundfondshypotek måtte få minskas med det belopp säkerheter, som kan behövas för erhållande i Riksbanken af ifrågavarande vaxlingsförskott, och att dessa säkerheter genom Konungens Befallningshafvandes försorg få till Riksbanken öfverlemnas; äfvensom att erforderliga bestämmelser rörande kontrollen öfver verkställigheten af fem- och tiokronesedlarnes indragning samt öfver de enskilda bankernas räkning med Riksbanken må få, efter inhemtande af Fullmäktiges i Riksbanken yttrande, af Kongl. Maj:t meddelas.

Banko-Utskottet, till hvilket blifvit hänvisad såväl berörda nådiga proposition som en af Herr *J. A. Sjö* inom Riksdagens Andra Kammare väckt motion, N:o 110, om borttagande för de enskilda banker, som hädanefter erhålla ny eller förlängd oktroy, af rättigheten att utgifva egna banksedlar, har för behandling af dessa förslag begärt sammanträde med Lag-Utskottet, i följd hvaraf ett genom deputerade från dessa båda Utskott sammansatt Utskott har att i förevarande hänseende till Riksdagen afgifva betänkande.

Vid fullgörande af detta sitt åliggande har Sammansatta Utskottet funnit sig böra i främsta rummet meddela utlåtande rörande den Kongl. propositionen, i afseende hvarå, uppå anmodan af dels Banko-Utskottet och dels det Sammansatta Utskottet, Fullmäktige i Riksbanken afgifvit yttranden, dem Sammansatta Utskottet ansett böra i sin helhet komma till Riksdagens kännedom och hvilka derföre såsom bilagor åtfölja detta betänkande.

Enligt de för enskilda banker med rätt att utgifva egna banksedlar nu gällande bestämmelser få dessa bankers sedlar endast lyda å 50, 100, 500 och 1,000 kronor *samt tills vidare och intill dess Kongl. Maj:t annorlunda förordnar jemväl å 10 och 5 kronor*. Detta senare stadgande tillkom sålunda, att, sedan Kongl. Maj:t år 1874 till godkännande af då församlade Riksdag öfverlemuat förslag till ny författning rörande enskilda sedelutgifvande banker, deruti, bland annat hemstälts, att indragning af dessa bankers sedlar å 5 kronor skulle kunna ega rum, när Kongl. Maj:t sådant förordnade, samt Riksdagen efter gemensam omröstning beslutat utsträckande af denna Kongl. Maj:ts indragningsrätt jemväl till de enskilda bankernas sedlar å tio kronor, blef uti den af Kongl. Maj:t der-

efter den 12 Juni 1874 utfärdade, för närvarande gällande Kongl. kungörelse angående de enskilda bankerna bestämmelse i oförmälda hänseende uti senare delen af mom. 1 i 27 § af samma kungörelse införd i enlighet med det af Riksdagen för dess del fattade ofvan oförmälda beslut.

Uti den till innevarande års Riksdag aflåtna nådiga proposition har Kongl. Maj:t, under förut nämnda förutsättningar, förklarar sin afsigt vara att, på grund af den Kongl. Maj:t sålunda tillkommande rätt, förordna om indragning af de enskilda bankernas sedlar å fem och tio kronors valör.

Enligt det, förberörda nådiga proposition bilagda utdrag af statsrådsprotokollet för finansärenden för den 24 nästlidne Februari, har Chefen för Finansdepartementet yttrat, hurusom det ur synpunkten af penningarörelsens stadga och säkerhet vore önskvärdt, att den stora mängd småsedlar, som i vårt land omlöpa, småningom kunde mot klingande mynt utbytas; att det vore ett steg i den rätta riktningen och en nödvändig förutsättning för detta ändamåls vinnande att till en början de enskilda bankernas sedlar af lägre valör blefvo ur rörelsen indragna, men att äfven, oafsedt detta syfte, det ur nämnda synpunkt måste anses som en berättigad fordran, att det bytesmedel, som fyller den stora allmänhetens dagliga behof, också har de egenskaper, som endast statens garanti kan förläna; äfvensom att det icke heller kunde af staten med likgiltighet åses att för närvarande i många landsorter icke ens det för skatteliqvider erforderliga beloppet af rikets mynt kan hållas i rörelsen utelöpande.

Då redan vid 1874 års riksdag beslut blifvit fattadt om indragningen af enskilda bankernas småsedlar, erfordras icke nu vidare något utlåtande i detta hänseende. Hvad emellertid i den Kongl. propositionen finnes yttradt derom, att samma sedelindragning bör ega rum endast under förutsättning af sådana anordningar, som äro erforderliga till förekommande af rubbningar i den allmänna rörelsen, finner Utskottet sig böra biträda. Dessa anordningar har Kongl. Maj:t, på sätt i den Kongl. propositionen närmare förmäles, nu föreslagit Riksdagen att vidtaga, och Utskottet har, efter pröfning af Kongl. Maj:ts i sådant hänseende afgifna förslag äfvensom af de yttranden, Fullmäktige i Riksbanken, efter hvad redan sagdt är, i frågan afgifvit, funnit betryggande åtgärder kunna genom anlitande af de i sådant syfte angifna utvägarne redan nu beredas, för såvidt indragningen rör de enskilda bankernas *sedlar å fem kronor*, hvaremot Utskottet, i likhet med Fullmäktige, anser, att de åtgärder, hvilka i fråga om Riksbanken kunna erfordras såsom en följd utaf indragningen af enskilda bankernas tiokronesedlar, icke lämpligen kunna nu göras till föremål för beslut, eftersom indragningen af dessa sedlar enligt den Kongl. propositionen är afsedd att ega rum först efter någon längre tids förlopp, och enär indragningen för öfrigt synes Utskottet erfordra förberedelser, hvilka vid innevarande Riksdag näppeligen kunna vidtagas.

Af detta skäl anser sig Utskottet för närvarande böra yttra sig allenast om

de åtgärder, hvilka af den ifrågasatta indragningen af de enskilda bankernas sedlar å fem kronors valör må anses påkallade.

Hvad sålunda först vidkommer de förfoganden, hvarom Kongl. Maj:t till Riksdagen gjort framställning i afsigt att såväl för de enskilda bankerna som isynnerhet för den allmänna rörelsen underlätta indragningen af de enskilda bankernas femkronesedlar, har Utskottet lika med Fullmäktige ansett, det Riksbanken bör åtaga sig att medverka för vinnande af detta ändamål och sålunda tillhålla rörelsen i Riksbankens sedlar en ersättning för de enskilda bankernas indragna sedlar å fem kronor och på samma gång för dessa banker underlätta tillfället att indraga sagda sedlar.

Då i Kongl. Maj:ts proposition föreslås, att från Riksbanken må till de enskilda bankerna mot säkerhet, som af Fullmäktige godkännes, utlemnas ett *lämpligt* vaxlingsförskott i den sedelvalör, som till indragning förekommer, hafva Fullmäktige, med tillstyrkande häraf, hemställt, att de vaxlingsförskott, som i femkronesedlar finge utlemnas, måtte begränsas till så stort belopp, som motsvarar hvad hvarje bank under de sex eller, för så vidt uppgift derom kunde erhållas, under de tolf sista månaderna före indragningen haft af egna femkronesedlar i medeltal utelöpande.

Utskottet, som inhemtat, att uppgifter om beloppet af utelöpande sedlar af hvarje valör från de enskilda bankerna till Kongl. Finans-departementet afgifvits för hvarje månad alltsedan den 31 Augusti 1878, och att en beräkning af medeltalet utelöpande femkronesedlar således kan för hela året 1879 verkställas, finner en sådan begränsning af vaxlingsförskottet, som enligt Fullmäktiges åsigt för Riksbankens verksamhet är af vigt, äfven med hänsyn till de enskilda bankernas och den allmänna rörelsens behof vara tillfredsställande, då det nemligen för närvarande är fråga om indragning af allenast den lägsta sedelvalören.

I fråga om beräkningen af ränta å dessa vaxlingsförskott har Kongl. Maj:t föreslagit, att räntefoten bestämmes till tre procent intill utgången af år 1884, dock att under de första tolf månaderna endast två procent beräknas för så stor del af det utelöpande vaxlingsförskottet, som ej öfverstiger hvad den enskilda banken under sist förflutna sex månader haft utelöpande af sina egna sedlar af samma valör. Den sistnämnda begränsningen varder naturligtvis i detta hänseende öfverflödig, om, såsom Utskottet föreslår, en liknande bestämmelse får sin tillämpning på vaxlingsförskottets totalbelopp. Fullmäktige hafva väl hemställt, huruvida skäl kan förefinnas att för de första tolf månaderna sätta räntan lägre än den sedermera skulle utgöra och så lågt som till två procent, men Utskottet finner deremot så mycket mindre anledning att tillstyrka någon förhöjning af hvad Kongl. Maj:t föreslagit, som under det första året af förändringens genomförande de enskilda bankerna hafva största behof af billiga vilkor, hvilken omständighet Fullmäktige sjelfve synas hafva beaktat, då de häntydt på ett förslag, enligt hvilket åt ban-

kerna skulle medgifvas räntefrihet för hela förskottet under de första sex månaderna och under de följande sex månaderna påföras ränta af tre procent å allenast tre-fjerdedelar af beloppet.

I afseende å tiderna för erläggande till Riksbanken af upplupen ränta å vaxlingsförskotten, hafva Fullmäktige föreslagit, att räntan skulle af enskilda bankerna erläggas kvartalsvis inom en half månad efter kvartalets utgång; och har Utskottet icke något att häremot erinra.

Vidkommande tiden för vaxlingsförskottets åtnjutande har Kongl. Maj:t endast föreslagit en viss tidpunkt, år 1884, intill hvilket års utgång en lägre räntesats skulle för detta förskott bestämmas. Fullmäktige hafva ansett erforderligt, att den tid uttryckligen bestämmes, under hvilken den föreslagna anordningen med sådana förskott orubbadt skall fortgå, och antagit, enligt sin uppfattning af den Kongl. propositionens grunder, att denna tid lämpligen bör bestämmas till utgången af år 1882.

Utskottet, som icke funnit skäl föreslå någon minskning af den tidrymd, inom hvilken Kongl. Maj:t funnit de enskilda bankerna böra åtnjuta denna förmån, har ansett sig böra hemställa, att vaxlingsförskottet från Riksbanken må utgå intill slutet af år 1884.

Uti den Kongl. propositionen är vidare föreslaget, att räntan för vaxlingsförskottet skall beräknas allenast för den del, som enligt af den enskilda banken under vederbörlig kontroll förd räkenskap är för hvarje dag utelöpande.

Fullmäktige hafva i sitt yttrande häröfver till en början fäst uppmärksamheten derpå, att denna åtgärd icke syntes fullt öfverensstämma med de former för eller medgifva de kontroller öfver Riksbankens verksamhet, som hittills varit vanliga och ansetts behöfliga, äfvensom att den möjligen kunde föranleda någon svårighet att, utan längre tidsutdrägt än hittills behöft ifrågakomma, städse lemna tillfälle till noggrann öfversigt af Riksbankens ställning. Det syntes Fullmäktige, att dessa olägenheter för Riksbanken skulle kunna i det väsentligaste undvikas, och det afsedda ändamålet likväl på ett mot anordningens hela syfte, att låta förändringen i enskilda bankernas existensvilkor endast småningom eller succesivt inträda, svarande sätt kunna vinnas derigenom, att de erforderliga förskotten lemnades från Riksbanken i form af kreditiv att i femkronesedlar utgå, beviljade på 12 månader för hvarje gång och med sådana fördelar för de enskilda bankerna i afseende å ränteberäkningen, att t. ex. kreditivet vore räntefritt under första halfåret till hela sitt belopp, och sedermera ränta erlades å $\frac{3}{4}$ delar af kreditivbeloppet med 3 procent under närmast följande halfår, med $3\frac{1}{2}$ procent för året derefter samt med 4 procent för året derpå, men att efter förloppet af denna tidrymd de enskilda bankernas kreditiv rätt finge regleras efter sig företeende omständigheter. Emellertid hafva Fullmäktige förklaradt, att äfven denna sålunda antydda anordning skulle medföra vissa olägenheter för Riksbanken, samt att den

från synpunkten af allmänna rörelsens lugna och ostörda fortgång ej finge anses lika fullt betryggande, som i den i Kongl. Maj:ts proposition föreslagna. "Det bör nemligen", yttra Fullmäktige, "erkännas, att endast genom Kongl. Maj:ts förslag de enskilda bankerna, på samma gång de fräntagas rättigheten att utgifva femkronesedlar, likväl under öfvergångstiden komma att åtnjuta de väsentligaste fördelar, som af denna rättighet härflutit, nemligen att för de behof, som dessa småsedlar äro ämnade att fylla, hålla en räntefri kassareserv, och att dermed bör vara undanröjd deras förnämsta svårighet att äfven efter den inträdda förändringen fortfarande upprätthålla rörelsen vid de smärre afdelningskontoren. För detta ändamåls vinnande anse Fullmäktige de antydda betänkligheterna kunna vika, så mycket hellre som hela den af Kongl. Maj:t föreslagna anordningen är af den tillfälliga beskaffenhet, att de olägenheter, som för Riksbanken deraf kunna uppstå, äro af öfvergående natur".

Utskottet, som funnit att den af Fullmäktige ofvan antydda form för vaxlingsförskottet egentligen deruti skiljer sig från den af Kongl. Maj:t föreslagna, att enligt den förra det räntefria beloppet skulle på förhand fixeras till en fjerdedel af det hela, hvaremot enligt Kongl. Maj:ts proposition denna räntefria del skulle kunna vara större eller mindre allt efter rörelsens behof af utelöpande femkronesedlar, kan åt de olägenheter, som skulle kunna uppstå af den sistnämnda anordningen icke mer än Fullmäktige tillmäta någon öfvervägande betydelse, allra helst som, för den händelse någon enskild bank skulle finna någon svårighet vid uppfyllandet af de vilkor, som fästas vid förmånen af räntans beräkande allenast å det utelöpande beloppet, det naturligtvis bör vara densamma medgifvet att mot erläggande af ränta å hela det uttagna beloppet, hvilket då från Riksbankens sida betraktas som utelöpande, fritagas från de vid förmånen fästade vilkor; hvarföre Utskottet ansett sig böra biträda Kongl. Maj:ts förslag.

Beträffande de säkerheter, enskilda bankerna skulle till Riksbanken öfverlemna såsom pant för erhållet vaxlingsförskott, har Chefen för Kongl. Finans-departementet i sitt vid den Kongl. propositionen fogade anförande till statsrådsprotokollet yttrat såsom ett oundgängligt vilkor derför att förändringen i fråga skulle kunna utan olägenhet verkställas, att de enskilda bankerna berättigades i mån af sedelindragningen lösgöra från grundfondshypoteken de belopp säkerheter, som erfordrades; och har i öfverensstämmelse dermed Kongl. Maj:t föreslagit, att Riksdagen måtte för sin del medgifva, att de i § 13 af förenämnda Kongl. kungörelse den 12 Juni 1874 stadgade grundfondshypotek måtte få minskas med det belopp säkerheter, som för vaxlingsförskottets erhållande kunde behövas.

Utskottet föreställer sig ock, att den utaf Kongl. Maj:t sålunda angifna utväg för enskilda bankerna att vid behof anskaffa medel till inlösen af sina femkronesedlar är för reformens lyckliga genomförande behöflig, likasom det ock synes Utskottet skäligt att, då de enskilda bankernas sedelutgifning genom fem-

kronesedlarnes indragning icke obetydligt minskas, rättighet medgifves dem att minska grundfondshypoteken, hvilkas nuvarande förhållande till grundfonden är stadgad med hänsyn till den nu bestämda sedelutgifningsrätten; och har Utskottet dervid haft så mycket mindre betänklighet, som en sådan grundfondshypotekets minskning redan genom bestämmelsen i 30 § af samma kungörelse är de enskilda bankerna för tillfälliga behof medgifven. Utskottet har dock ansett, att den andel af grundfonden, hvartill grundfondssäkerheterna sålunda finge nedsättas, borde i lagen fastställas och med hänsyn till de uppgifter, som varit tillgängliga om femkronesedlarnes förhållande till andra valörer, velat föreslå, att denna nedsättning ej må ega rum till större belopp, än att fyratio procent af grundfonden alltid finnes i allmänt förvar qvarliggande; likasom Utskottet, på det genom ett sådant lösgörande af grundfondshypoteken de enskilda bankernas förmåga att fullgöra sina förbindelser icke må minskas, funnit angeläget vara, att bankernas sedelutgifningsrätt må, på sätt för närvarande är i 30 § af ofvannämnda Kongl. kungörelse stadgad, minskas med ett belopp, motsvarande en och en half gång det värde, hvartill de i Riksbanken pantsatta säkerheterna varit uppskattade, samt att föreskrift jemväl härom på lämpligt ställe i samma kungörelse införes.

Uti den nådiga propositionen har Kongl. Maj:t slutligen beträffande kontrollen öfver verkställigheten af femkronesedlarnes indragning samt öfver de enskilda bankernas räkning med Riksbanken hemställt, att erforderliga bestämmelser rörande denna kontroll måtte få, efter inhemtande af Fullmäktiges i Riksbanken yttrande, af Kongl. Maj:t meddelas; och har Utskottet funnit sig böra till detta Kongl. Maj:ts förslag tillstyrka bifall.

Fullmäktige hafva väl med hänsyn till de vexlingsförskott enskilda bankerna skulle ega rätt att af Riksbanken bekomma, uti deras yttrande i frågan till Banko-Utskottet velat förbehålla Riksbanken rätt att låta anställa inventering hos de enskilda bankerna rörande förskotten och riktigheten af de uppgifter öfver behållningen af samma förskott, som varda från enskilda bankerna afgifna, äfvensom att, derest felaktighet i uppgifterna öfver den utelöpande delen af vexlingsförskottet upptäcktes, eller förskottet missbrukades genom dess användning i annan ordning, än som är vanligt med en kassatillgång i småsedlar, uppsäga hela förskottet inom viss tid, men Utskottet har, med fästadt afseende dels å de undersökningar, hvilka på grund af gällande föreskrifter för närvarande genom försorg af såväl Konungens Befallningshafvande som Chefen för Kongl. Finans-departementet och Kongl. Maj:t allt emellanåt hos enskilda bankerna anställas, dels ock derå att Riksbanken för de lemnade vexlingsförskotten har säkerhet hos sig pantsatt, funnit de sålunda ifrågakända bestämmelserna i den form och den omfattning de föreslagits hvarken vara fullt lämpliga eller för Riksbanken behöfliga; hvarföre och då, såsom Kongl. Maj:t föreslagit och Utskottet härofvän tillstyrkt, erforderliga kontrollbestämmelser öfver de enskilda bankernas räkning med Riksbanken få af Kongl. Maj:t efter Full-

mäktiges hörande meddelas, Utskottet funnit några bestämmelser i den rigtning Fullmäktige föreslagit icke böra af Riksdagen meddelas.

Det af Fullmäktige härförutan föreslagna vilkor, att uppgifter å den del af vexlingsförskottet, som hvarje dag i veckan varit utelöpande, af de enskilda bankerna böra till Riksbanken insändas i enlighet med hvad beträffande uppgifter om Riksbankens ställning är bestämdt, anser visserligen Utskottet lika med Fullmäktige böra för enskilda bankerna föreskrivas, men Utskottet finner äfven bestämmelser härom böra af Kongl. Maj:t enskilda bankerna meddelas.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt hemställer Utskottet, att Riksdagen, under förutsättning att Kongl. Maj:t förordnar om upphörande vid innevarande års utgång af de enskilda bankernas rätt att utgifva sedlar, lydande å fem kronor, måtte besluta:

1:o) att enskilda banker med rätt att utgifva egna bank-sedlar berättigas att, så vida de åtaga sig att vid sina hufvud- och afdelningskontor invexla Riksbankens förslitna sedlar å fem kronor och lägre valörer, från och med ingången af år 1880 och intill slutet af år 1884 i Riksbanken mot säkerhet, som af Fullmäktige godkännes, undfå vexlingsförskott i Riksbankssedlar, lydande å fem kronor, intill ett belopp för hvarje enskild bank, motsvarande hvad, enligt från Kongl. Finansdepartementet meddelad uppgift, banken under de sist förflutna tolf månaderna före indragningen haft i medeltal af egna fem-kronesedlar utelöpande;

2:o) att räntan å detta förskott får för de banker, som derom göra framställning, beräknas allenast å den del deraf, som enligt den enskilda bankens räkenskaper är för hvarje dag utelöpande, samt utgår under år 1880 med två procent och under följande år intill utgången af år 1884 med tre procent för år samt erlägges af de enskilda bankerna qvartalsvis inom en half månad efter kvartalets utgång;

3:o) att enskild bank, som önskar erlägga ränta allenast å den utelöpande delen af vexlingsförskottet, skall, i enlighet med hvad beträffande uppgifter om Riksbankens ställning är bestämdt, för hvarje vecka eller, när månad ej slutar å lördag eller söndag, för sista hela veckan jemte återstående dagar i månaden samt för den månad börjande veckodel jemte första hela vecka i månaden till Riksbanken insända af det vid enskilda banken anställda ombud attesterad uppgift å den del af vexlingsförskottet, som hvarje dag i veckan varit utelöpande; om hvilka uppgifters afgifvande äfvensom i fråga om kontrollen

öfver de enskilda bankernas räkning med Riksbanken samt öfver fem-kronesedlarnes indragning, Kongl. Maj:t må, efter fullmäktiges i Riksbanken hörande, meddela erforderliga bestämmelser;

äfvensom att Riksdagen ville för sin del medgifva:

4:o) att de i § 13 af Kongl. kungörelsen den 12 Juni 1874 om enskilda banker med rätt att utgifva egna sedlar stadgade grundfondshypotek må få minskas med det belopp säkerheter, som kan behövas för erhållande i Riksbanken af förenämnda vaxlingsförskott, dock att härigenom dessa säkerheter icke få minskas till lägre belopp än fyratio procent af grundfonden, och att dessa säkerheter genom Konungens Befallningshafvandes försorg få till Riksbanken öfverlemnas;

samt derjemte för sin del besluta:

5:o) att, med bibehållande af nu varande lydelsen i 30 § af nyssnämnda Kongl. Kungörelse af den 12 Juni 1874, till samma paragraf skall fogas ett nytt moment,

så lydande:

Till säkerhet för erhållande i riksbanken af vaxlingsförskott i riksbankens sedlar, lydande å fem kronor, ege ock bankbolag att, utan hinder af hvad uti 15 § här ofvan stadgas, genom Vår Befallningshafvandes försorg till riksbanken såsom pant öfverlemna erforderligt belopp af bolagets grundfondssäkerheter, dock att härigenom dessa säkerheter icke få minskas till lägre belopp än fyratio procent af grundfonden; skolande äfven i detta fall bankbolagets sedelutgifningsrätt minskas med ett belopp, motsvarande en och en half gång det värde, hvartill de pantsatta säkerheterna varit uppskattade.

Nuvarande lydelsen:

För infriande af sina utelöpande banksedlar eger bankbolag att, om behovet sådant kräfvär, efter dertill af Vår Befallningshafvande erhållet tillstånd använda större eller mindre del af bankens grundfondssäkerheter; i hvilket fall bankbolagets sedelutgifningsrätt dock skall minskas med ett belopp, motsvarande en och en half gång det värde, hvartill de föryttrade säkerheterna varit uppskattade; skolande bankbolaget, så snart möjligen ske kan, återbringa dessa säkerheter till behörigt belopp.

Utskottet öfvergår nu till meddelande af yttrande i fråga om de anordningar rörande riksbankens fonder, sedelutgifning och metalliska kassa, hvartill indragningen af de enskilda bankernas fem-kronesedlar kan gifva anledning.

I afseende å riksbankens fonder hafva fullmäktige icke ansett någon annan åtgärd behöflig, än en öfverflyttning af fem millioner kronor från de reserverade medlen till grundfonden. Fullmäktige yttra, att, då dessa medel redan finnas hos riksbanken och ingå i dess lånerörelse, tillföres visserligen riksbankens fonder ingen förstärkning genom en sådan förflyttning, men att derigenom dock vinnes trygghet för att dessa medel, såsom grundfond ställda under helgden af den genom Konung och Riksdag gemensamt stiftade banklagen, icke under tider af betryck för staten kunna till andra, för Riksbanken främmande, ändamål förryckas, äfvensom efter fullmäktiges uppfattning derigenom beredes ett stöd för en af fullmäktige förordad utvidgning af Riksbankens sedelutgifningsrätt. — Utskottet, som icke funnit något att anmärka vid den sålunda förordade förflyttningen till grundfonden af en del Riksbankens tillgångar, tillstyrker, att Riksdagen måtte för sin del besluta:

6:o) att § 4 i lagen för Rikets Ständers Bank den 1 Mars 1830 skall erhålla

följande förändrade lydelse:

Banken skall hafva en grundfond af *trettio* millioner kronor och en reservfond af etc. (lika med n. v. lydelse).

Nuvarande lydelse:

Banken skall hafva en grundfond af tjugofem millioner kronor och en reservfond af fem millioner kronor. Dessa fonder, hvaruti värdet af bankens fasta egendom, inventarier samt mynt- och medaljsamling icke inberäknas, må ej minskas i annat fall, än att banken skulle göra förlust, som icke kan ersättas af möjligen befintliga, till framtida förfogande reserverade medel, och skall i sådant fall bristen i första rummet afföras å reservfonden samt ovilkorligen af först uppkommande behållning ersättas.

Utskottet, som icke har något förslag att framställa utöfver hvad fullmäktige i afseende å Riksbankens fonder sålunda hemställt, går nu att afgifva förslag angående de öfriga åtgärder, som för Riksbankens del kunna af indragningen i fråga föranledas.

Hvad sålunda angår Riksbankens sedelutgifningsrätt, delar Utskottet fullmäktiges åsigt att en ökning i Riksbankens sedelutgifning i den omfattning, som med öfvertagandet af monopolet å femkronesedlars utgifning förestår, innebär tillräcklig anledning att med fem millioner öka den siffra, som nu under lång tid varit faststeld för Riksbankens ofonderade sedelstock. Det torde härvid noga böra iakttagas, att måttet för denna siffra helt och hållet är att hemta från en uppskattning af landets minimibehof af omloppsmedel, att det nu gällande måttet här för bestämdes för mer än tretio år sedan och att landets under denna tid högst betydligt ökade rörelse således i hvarje fall synes påkalla en förhöjning i nämnda siffra. Om densamma så länge som nämndt är kunnat utan olägenhet bibehållas oförändrad, har detta helt och hållet berott derpå, att de enskilda bankerna till så stor del försörjt landets behof af sedlar, men då nu förändring härutinnan förestår, synes det Utskottet fullt befogadt att i motsvarande mån öka sedelutgifningsrättens storlek. Utskottet föreslår derföre,

7:o) att Riksbankens ofonderade sedelstock må höjas från tretio till trettiofem millioner kronor.

Hvad härefter Riksbankens metalliska kassa beträffar, så och med afseende derå att den redan nu är väl knapp i förhållande till sedelstocken, i synnerhet vid betraktande deraf att silfver kan i väl stor proportion i samma kassa ingå, hafva fullmäktige, till erhållande af nödig förstärkning i Riksbankens guldförråd för att motsvara den ökade sedelutgifning för Riksbanken, som indragningen af de enskilda bankernas sedlar å fem kronor komme att föranleda, ansett sig, på sätt af deras vid detta betänkande fogade skrivelser närmare inhemtas, böra föreslå, att metalliska kassans minimum höjes från 10 till 15 millioner. Emot denna tillökning af metalliska kassans minimum har Utskottet intet att erinra, och tillstyrker derföre, det Riksdagen må besluta,

8:o) att Riksbankens metalliska kassa icke må vara lägre än femton millioner kronor.

I afseende å sättet för åstadkommande af omförmälda tillökning af metalliska kassan hafva fullmäktige trott densamma kunna på ett för Riksbanken och den allmänna rörelsen synnerligen enkelt och lämpligt sätt utan kontraherande af något nytt utländskt lån beredas derigenom, att till Riksbankens förfogande såsom lån på kort tid öfverlemnades svenska statens obligationer till ett värde af fem millioner kronor, hvarjemte, i händelse denna af fullmäktige föreslagna åtgärd till me-

talliska kassans förstärkande ej bifölles, utan den i 14 § 3 mom. af gällande bankoreglemente anvisade utväg att anlita utländsk kredit komme att föredragas, fullmäktige fäst at uppmärksamhet derpå, att i slikt fall omförmälda stadgande borde lösgöras ur det sammanhang, hvori det nu står till § 14 i öfrigt, och alltså förflyttas till en särskild paragraf, så affattad att oförtydbart blefve, det utländsk kredit till det högre belopp, som ansåges behöfligt, finge, oberoende af andra i reglementet antydda åtgärder för metalliska kassans höjande, af fullmäktige anlitas.

Af hvad sålunda blifvit anfördt synes det Utskottet klart framgå, att hvad fullmäktige hufvudsakligen åsyftat med det af dem föreslagna sätt för eventuel förstärkning af Riksbankens metalliska kassa har varit att icke behöfva anlita den tyngre form, som redan nu af bankoreglementet medgifves. Det är obestriddigt, att om Riksbanken till sitt förfogande erhåller ett belopp af fem millioner kronor i af Kongl. Maj:ts garanterade obligationer, voro dermed den enklaste och beqvämaste utväg beredd för sådan kassaförstärkning, hvarom här är fråga; men Utskottet kan icke finna, att för en sådan anordning behöfver anlitas biträde af Riksgäldskontoret, hvars låneuppdrag hittills afsett helt andra, af Riksdagen särskildt bestämda ändamål, så länge som 14 § 3 mom. i bankoreglementet bemyndigar fullmäktige att för vissa fall under Kongl. Maj:ts garanti upptaga lån under den form, som kan finnas för ändamålet erforderlig, hvaraf otvetydigt framgår, att åtgärden lär kunna genom fullmäktiges egen försorg lämpas fullkomligt efter behöfvets beskaffenhet. Då emellertid, efter hvad fullmäktige antagit, den ställning nämnda moment intager och det sammanhang det har med öfriga bestämmelser i samma paragraf skulle kunna föranleda till den uppfattning, att utländsk kredit icke skulle kunna, oberoende af andra i reglementet antydda åtgärder för metalliska kassans höjande, af fullmäktige anlitas och enär fullmäktige synas anse, att det i 14 § af bankoreglementet angifna belopp af tolf millioner kronor, hvartill utländsk kredit får anlitas, kunde, med hänsyn till sedelstockens höjning, fordra en tillökning, har Utskottet ansett sig böra tillstyrka,

9:o

att bestämmelserna i gällande bankoreglemente i fråga om anlitande af kredit å utrikes ort må få så affattas, att deraf tydligen framgår, det sådan kredit i form af lån eller kreditiv må, oberoende af andra i reglementet antydda åtgärder för metalliska kassans höjande, när fullmäktige i Riksbanken finna sådant erforderligt, begagnas till belopp af högst sjuutton millioner kronor.

Vidare får Utskottet, i öfverensstämmelse med hvad här ofvan blifvit anfördt, hemställa,

10:o

att Riksbankens sedlar å fem kronor, hvilka såsom
vexlingsförskott blifvit till enskild bank utlemnade, icke af
Riksbanken beräknas såsom utelöpande annat än i den mån
desamma blifvit af enskild bank i allmänna rörelsen utsläppta
eller mot räntegodtgörelse öfvertagna.

De ändringar i gällande bankoreglemente, hvilka utaf Riksdagens beslut i
denna fråga kunna föränledas, har Utskottet ansett böra i ett sammanhang med andra
i samma reglemente möjligen ifrågakommande förändringar behandlas; och hem-
ställer derföre,

11:o

att Banko-Utskottet må erhålla uppdrag att i omförmälda
hänseende med utlåtande till Riksdagen inkomma.

Hvad slutligen beträffar Herr Sjös ofvan omförmälda motion om upphö-
rande af de enskilda bankernas rätt att utgifva egna sedlar, får Utskottet, med af-
seende å hvad här ofvan blifvit i anledning af den nu behandlade Kongl. propo-
sitionen föreslaget, hemställa,

12:o

att Herr Sjös motion icke må till någon Riksdagens åt-
gård föränleda.

Stockholm den 25 April 1879.

På Utskottets vägnar:

J. J. Ekman.

Reservationer:

af Herr *Wijkander*: "Kongl. Maj:ts nådiga kungörelse af den 12 Juni 1874, angående enskilda banker med rätt att utgifva egna sedlar, har i § 12 lemnat dessa bankers fordringsegare en försäkran att insatt grundfond skall utgöra säkerhet för bankbolagets "utelöpande och gällande förbindelser af *alla* slag". Ifrån denna allmänna regel kan visserligen enligt § 30 ett undantag ske, nemligen att "för *infriandet af sina utelöpande sedlar* eger bankbolag att, om *behovvet sådant kräfter*, efter dertill af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande erhållet tillstånd använda större eller mindre del af bankens grundfunds-säkerheter, i hvilket fall bankbolagets sedelutgifningsrätt dock skall minskas med ett belopp motsvarande en och en half gång det värde, hvartill de *föryttrade* säkerheterna varit uppskattade"; men, tillägger lagen, "skolande bankbolaget, så snart möjligen kan ske, *återbringa* dessa säkerheter till behörigt belopp". Det synes mig derföre vara i strid med gällande lag, om ett bankbolag skulle för en längre tid, t. ex. 3 à 4 år, utlemna en del af sina grundfondshypotek såsom säkerhet för en särskild skuld, hvilken derigenom, så vidt på bolaget beror, erhåller bättre rätt än bankens alla öfriga fordringsegare. För att göra åtgärden lagenlig, föreslår det Sammansatta Utskottet ett tillägg till berörde § 30, men då härom icke någon Kongl. proposition blifvit afgifven och icke någon motion blifvit väckt, förstår jag icke med hvad rätt förslaget framställes? Banko-Utskottet eger enligt § 41 af Riksdags-ordningen motionsrätt endast i afseende på det för Riksbanken gällande reglementet, hvilken motionsrätt icke torde kunna få utsträckas till allmän författning derför, att Utskottet sammanträd med Lag-Utskottet, som enligt § 42 af Riksdagsordningen icke någon motionsrätt eger. Grundlagsenligt synes mig derföre icke det ifrågasatta tillägget till § 30 af Kongl. kungörelsen den 12 Juni 1874 kunna af Riksdagen bifallas.

Äfven från synpunkten af Riksbankens ställning och rörelse har betänklighet mot förslaget hos mig uppstått. I ett anförande till Herrar Bankofullmäktiges protokoll af den 21 sistlidne Mars, till Utskottet aflemnadt, förklarar vice ordföranden det han icke kan underlåta att "uttala den åsigt att en sådan kreditiv-rätt, ehvad den kommer att meddelas i den ena eller den andra af de i fullmäktiges utlåtande

omtalda former, är, likasom hvarje annan bestämd rättighet att i Riksbanken erhålla lån, för Riksbanken *ofördelaktigt*“, hvilken åsigt af mig delas. Man har nu sökt skingra hvarje fruktan för vådor i berörda hänseende genom att söka fondera Riksbanken starkare och för vinnande af detta ändamål bland annat höjt minimum af metalliska kassan från 10 till 15 millioner och för möjliggörandet af detta stadgandes upprätthållande föreslagit den ändring i § 14 af Riksbankens reglemente att denna bank berättigas till den metalliska kassans förstärkande upptaga utländskt lån å 17 i stället för 12 millioner, såsom hittills varit stadgad. Ihågkommer man dock härvid, att i metalliska kassan inräknas äfven *silfver*, hvilket den 31 sistlidne Mars uppgick till 6,118,343 kronor, deraf mera än hälften i billioneradt skiljemynt, samt att metalliska kassan i dess helhet den 12 innevarande månad utgjorde 13,921,415 kr. eller i guld, med afdrag för silfver, endast 7,803,072 kronor, torde behöfvet att tillämpa § 14 af banko-reglementet genom dess förändrade lydelse snart nog kunna uppstå. Huruvida då Riksbankens uppträdande såsom lånesökande på den utländska penningemarknaden kan vara för statens kredit fördelaktigt, har synts mig åtminstone tvifvelaktigt.

Slutligen har jag icke kunnat bortresonnera ett allvarligt tvifvel huruvida det kan vara lämpligt att i en tid af finansielt betryck företaga så ingripande reformer i hela vår banklagstiftning, som de nu ifrågasatta, med hvilka åtminstone frågan om 5-kronesedlarnes aflysande icke i något hänseende torde kunna anses jemförlig.

På grund af dessa betänkligheter har jag inom Utskottet ansett mig pliktig yrka afslag, och då dessa betänkligheter icke ansetts förtjena någon uppmärksamhet, så anser jag min pligt som ledamot af Utskottet fordra att, såsom bidrag till frågans utredande, dem för Riksdagen härmed framlägga“;

af Herr Friherre *H. J. Hamilton*: „Emot det Sammansatta Utskottets beslut får jag anmäla min reservation.

Ehuru ostridig Kongl. Maj:ts rätt att indraga de enskilda bankernas sedlar, lydande å tio och fem kronor, på grund af § 27 i Kongl. kungörelsen af d. 12 Juni 1874 än må vara, så har jag dock ansett den nuvarande ekonomiska och penningställningen inom landet samt hela vårt lands affärsförhållanden till utlandet vara af den beskaffenhet, att man hade bort med den största omsorg undvika hvarje åtgärd, som, om än i aldrig så ringa grad, kan bidraga till att öka den redan rådande oron inom affärsverlden och föranleda någon som helst rubbning i våra nuvarande penningeförhållanden.

Att den ifrågavarande sedelindragningen dock är en åtgärd af denna natur lärer väl af högst få bestridas, likasom att det ej står i mensklig förmåga att beräkna de följder, som häraf kunna uppstå för de yrkesidkare och andra per-

soner, hvilka hittills varit af de enskilda bankerna betjenade med förslag för sin rörelse.

På grund häraf och då, mig veterligt, inga förhållanden inträffat, som kunnat göra ifrågavaraude sedelindragning *just nu* nödig, och jag alldeles icke anser densamma för närvarande nyttig, har jag hållit före, att det Sammansatta Utskottet handlat rättast, genom att *icke* föreslå Riksdagen vidtagandet af de åtgärder, som Utskottet nu tillstyrkt, och hvilka, om de af Riksdagen godkännas och vidtagas, komma att på Riksdagen lägga den drygaste delen af afsvaret för följderna af den sedelindragning, som Kongl. Maj:t ansett kunna "utan rubbning i den allmänna rörelsen" verkställas";

af Herr Grefve *J. O. Mörner*, som förklarar sig icke kunna instämma i alla af Utskottet föreslagna bestämmelser, och deribland särskildt beslutet att de af Riksbanken utlemnade vaxlingsförskott icke skola anses såsom i förhållande till Riksbankens sedelstock utelöpande sedlar i större mån än de lemnade sedlarne blifvit ifrån de enskilda bankerna till allmänheten utlemnade.

af Herr *Torpadie* emot viss del af Utskottets motivering.

vid punkterna 1 och 3:

af Herr *Boström*: För min del har jag ej kunnat biträda beslutet "att tillstyrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition, att erforderliga bestämmelser rörande kontrollen öfver de enskilda bankernas räkning med Riksbanken må få, efter inhemtande af fullmäktiges i Riksbanken yttrande, af Kongl. Maj:t meddelas. Detta förslag, som efter min uppfattning innebär ett första steg att åt Kongl. Maj:t inrymma bestämmanderätt öfver Riksbankens förvaltning, synes mig strida mot stadgandet i § 72 af Regeringsformen: "att Riksbanken ostörd må förvaltas af de Fullmäktige, Kamrarne dertill förordna, efter de ordningar, stadgar och reglementen, hvilka redan gjorda äro eller vidare af Riksdagen göras kunna". Fastmera anser jag det tillhört Utskottet att på grund af ofvan anförda grundlagsstadgande föreslå de bestämmelser, som betingats för kontrollen af de räkningar, Riksbanken ålagts hafva med de enskilda bankerna.

Äfven har jag ansett, att tidpunkten för de enskilda bankernas rätt till erhållande af vaxlingsförskott bort i enlighet med bankofullmäktiges förslag bestämmas till utgången af år 1882";

vid punkten 2:

af Herr *G. Jonsson*, med hvilken Herr *Smedberg* förenat sig, emot Utskottets förslag att bestämma en ränta af 3 % till och med år 1884, oaktadt den beslutade

anordningen endast gäller enskilda bankernas sedlar å 5 kronor och bankofullmäktige ansett sådan ränta icke böra medgifvas längre än till och med år 1882“;

af Herr Friherre *Åkerhielm*: “Mot den uppställning i formelt hänseende, Utskottet gifvit sina framställningar i 5:te och 6:te punkterna af utlåtandet, äfvensom mot Utskottets motivering i vissa delar får jag anföra reservation“;

af Herr *Ola Månsson*: “Då Sammansatta Banko- och Lag-Utskottet vid afgifvande af sitt utlåtande i anledning af Kongl. Maj:ts proposition N:o 30 angående indragning af de enskilda bankernas sedlar å fem och tio kronors valör, endast, eller åtminstone hufvudsakligast, besvarat den delen af samma proposition som rör femkrona-sedlarnas indragning, så nödgas jag i detta hänseende reservera mig emot Utskottets beslut.

Jag anser nemligen att Kongl. Maj:ts förslag om indragning jemväl af tio-kronosedlarna är lika så välbetänkt och nödigt för ett klokt och betryggande ordnande af vårt bank- och penningeväsende, som indragningen af sedlar å fem kronors valör, hvadan sådan indragning icke bör uppskjutas längre än som är nödigt, för att sätta Riksbanken i den ställning, att den ensam kan fylla den allmänna rörelsens behof af sedlar å dessa valörer. Mig synes ock som Kongl. Maj:t väl afvägt dessa omständigheter, då sedlar å fem kronor komma att indragas inom detta års slut, och de å tio kronor inom utgången af 1882. Efter min tanke hade det derföre varit önskligt om Utskottet nu kunnat föreslå jemväl de åtgärder i fråga om Riksbanken, som må finnas erforderliga för att den må kunna ensam fylla landets behof af sedlar å tio kronor; men då härför måhända erfordras en mera omfattande utredning än som nu af Utskottet kan medhinnas, anser jag nödigt, att Riksdagen nu genom underdånig skrivelse till Kongl. Maj:t anhåller, det Kongl. Maj:t vill låta utarbета och till Riksdagen inkomma med förslag till de åtgärder som Kongl. Maj:t anser erforderliga i afseende å Riksbankens förmåga att ensam öfvertaga utgifvandet af sedlar å tio kronor, så tidigt, att de enskilda bankernas sedlar å denna valör må kunna indragas inom den tid Kongl. Maj:t afsett, eller inom 1882 års utgång“.

Bilagor

till Sammansatta Banko- och Lag-Utskottets Utlåtande N:o 1.

Bil. N:o 1.

Till Riksdagens Banko-Utskott.

Sedan Kongl. Maj:t uti en till Riksdagen aflåten Proposition af den 24 sistlidne Februari gjort framställning om ändringar i Riksbankens reglemente och andra åtgärder med anledning af fråga om upphörandet af den enskilda banker medgifna rätt att utgifva sedlar å fem och tio kronors valör, samt denna proposition blifvit till Banko-Utskottet hänvisad, har Utskottet genom protokollsutdrag af den 28 i nämnda månad anmodat fullmäktige att med utlåtande i förevarande ärende till Utskottet inkomma.

Fullmäktige, som ansett det från dem sålunda infortrade utlåtande endast böra afse hvilka Riksbanken berörande åtgärder ett bifall till förenämnda Kongl. proposition kunde enligt Fullmäktiges åsigt påkalla, hafva härvid särskiljt de två synpunkter, ur hvilka den föreslagna indragningen af de enskilda bankernas sedlar å lägre valörer måste, enligt Fullmäktiges tanke, betraktas, nemligen å ena sidan det derigenom inträdande behovet att öka Riksbankens sedelutgifning och att för möjliggörande deraf åstadkomma erforderlig förstärkning i Riksbankens fonder, och, å andra sidan, de anordningar, som kunna påkallas från Riksbankens sida för att underlätta indragningen af de enskilda bankernas sedlar och tillhandahålla allmänna rörelsen de omsättningsmedel i sedlar å lägre valörer, hvilka dämera endast Riksbanken skulle få utgifva.

Beträffande då först den indragning af femkronesedlar, som skulle komma att ega rum från och med nästa års ingång, så torde det väl icke kunna på förhand närmare beräknas i hvad mån denna indragning kommer att ställa ökade anspråk på Riksbankens sedelutgifning, för att i dess sedlar å denna valör bereda rörelsen ersättning för de enskilda bankernas indragna femkronesedlar. Dessa senare kunna nemligen delvis utbytas mot 10-kronesedlar, och jemte det denna utväg, såsom nära till hands liggande, måste antagas komma att af de enskilda

bankerna så vidt möjligt är anlitas, låter det äfven tänka sig att rörelsens behof af 5-kronesedlar kan till en del fyllas derigenom, att metalliskt mynt mera sättes i omlopp. Äfven om man på grund af nämnda förhållanden och då uti det den Kongl. Propositionen bifogade utdrag af statsrådsprotokollet upplyses, att enskilda bankernas utelöpande 5-kronesedlar hittills vexlat mellan 12 och 17 millioner, antager att åtminstone under första tiden efter deras indragning dessa belopp låta, såsom i statsrådsprotokollet beräknas, ersätta sig med en ökad utgifning från Riksbanken af 8 till 10 millioner i 5-kronesedlar, kan naturligtvis en dylik ökad sedelutgifning icke inrymmas inom de nu gällande bestämmelserna för Riksbankens sedelutgifningsrätt. Granskar man blott nästlidne år finner man att Riksbankens obegagnade sedelutgifningsrätt en tid på året nedgått till endast något öfver 7 millioner kronor, eller en siffra hvilken sålunda är lägre än det minsta belopp, som ofvan antagits för tillväxten i Riksbankens utelöpande 5-kronesedlar, och utsträcker granskningen till de fem senast förflutna åren, visar sig att den obegagnade sedelutgifningsrätten tillfälligt sjunkit under en million. Af sådan anledning hafva Fullmäktige ansett att det belopp af 30 millioner kronor, hvartill, enligt 6:te § i Bankoreglementet, sedelstocken nu får högst uppgå utöfver sammanlagda beloppet af de i samma paragraf nämnda valutor måste höjas till 35 millioner kronor, hvilket belopp synes Fullmäktige vara tillräckligt, när hänsyn toges till den förstärkning i Riksbankens metalliska kassa, Fullmäktige nedan ämna föreslå.

I omedelbart sammanhang med förslaget om ökning i sedelutgifningsrätten måste komma frågan om den förstärkning i Riksbankens fonder, som deraf påkallas. Fullmäktige hafva dervid först ansett sig böra taga under öfvervägande, huruvida icke skäl förefinnes att låta någon större del af de medel, hvilka under senare åren lemnats reserverade hos Riksbanken, öfverföras till dess grundfond. Då dessa medel redan finnas hos Riksbanken och ingå i dess lånerörelse, tillföres visserligen Riksbankens fonder icke någon förstärkning genom en sådan åtgärd, men man vinner åtminstone den trygghet, att dessa reserverade medel genom den af Konung och Riksdag gemensamt stiftade banklagen förklaras tillhöra Riksbankens grundfond, och att derigenom garantierna stärkas för att dessa medel under tider af betryck för Staten icke komma att till andra, för Riksbanken främmande, ändamål förryckas. Det låter icke heller förneka sig att en tillökning i den ofonderade sedelstocken låter bättre försvara sig när den icke sker till högre belopp än som motsvaras af Riksbankens sammanlagda grundfond och reservfond. Fullmäktige anse derföre att grundfonden medelst hänförande till densamma af en del af oförmälda reserverade medel borde ökas med 5 millioner eller till 30 millioner kronor, hvarigenom, med tillägg af nuvarande reservfond af 5 millioner kronor, erhålles det belopp, till hvilket, enligt Fullmäktiges nyss uttalade åsigt, Riksbankens ofonderade sedelutgifningsrätt syntes i förevarande fall böra höjas, för att kunna möta den ökade efterfrågan å Riksbankens sedlar af lägsta valören.

Såsom redan är antydt, kommer dock grundfondens förstärkning icke att tillföra Riksbanken någon ökning i dess nuvarande fonder, eller att höja bankens förmåga att åtaga sig det med en ökad sedelutgifning förbundna ansvar. Väl kan man medgifva att, så länge ökningen i sedelstocken endast omfattar sedlar af så låg valör som 5 kronor, dessa småsedlar, af hvilka rörelsen fordrar att hålla ett visst belopp ständigt utelöpande, icke i lika hög grad som de större sedelvärderna komma att trycka på Riksbankens metalliska valuta men då denna valuta redan nu är väl knapp i förhållande till sedelstocken, i synnerhet då man tager i beräkning, att i den metalliska valutans inräknas icke allenast guld och silfver, af hvilken senare metall Riksbanken vid sistlidne månads utgång hade ett förråd af icke mindre än 5,562,665 kronor 29 öre, hvarföre denna metall kan i väl stor proportion komma att ingå i en metallisk kassa, som i sin helhet endast behöfver vara 10 millioner kronor, våga Fullmäktige icke tillstyrka att Riksbanken åtager sig den ökade sedelansvarighet, som måste blifva en följd af indragningen af de enskilda bankernas 5-kronesedlar, utan att på samma gång minimum för metalliska kassan höjes. Och hafva fullmäktige derföre ansett sig böra föreslå att dess nuvarande minimum höjes från 10 till 15 millioner, hvilken förhöjning torde vara tillräcklig, så länge Riksbankens ökade sedelutgifning endast är föranledd af behofvet att ersätta de enskilda bankernas sedlar å nyssnämnda valör.

Enligt senaste månadsrapport uppgick Riksbankens metalliska kassa till 13,597,810 kronor 84 öre, men det låter sig icke med någon grad af visshet antagas, att utan särskilda åtgärders vidtagande kassan kan uppehållas vid detta belopp, än mindre ökas till det föreslagna minimum, enär vexeltillgången synes fortfarande förblifva knapp och bankens egande kassareserv i utländska obligationer redan i förhållande till bankens nuvarande rörelse icke kan anses så betydande, att någon större eller mindre del deraf lär för detta särskilda ändamål utan olägenhet kunna användas. Då emellertid den betydliga förhöjning i den metalliska kassan, som, enligt hvad Fullmäktige nedan komma att närmare beröra, måste anses blifva behöfelig för att Riksbanken skall kunna åtaga sig den ökade sedelutgifning, som blir en följd af indragningen utaf de enskilda bankernas tiokronesedlar, förutsätter mera omfattande åtgärder för förstärkningens åstadkommande, hafva Fullmäktige trots den närmast behöfliga tillökningen i bankens guldförråd kunna vinnas derigenom att till Riksbankens förfogande ställes svenska statens obligationer till ett värde af 5 millioner kronor, att, i den mån metalliska kassans uppbbringande till eller bibehållande vid det föreslagna minimum gjorde sådant behöfligt, genom hypotisering eller försäljning förbytas i guld. Fullmäktige hafva tillika föreställt sig att detta belopp af 5 millioner lämpligast kunde till Riksbanken öfverlemnas såsom lån på kort tid, att återbetalas eller på annat sätt regleras i sammanhang med de mera omfattande åtgärder i och för Riksbankens förstärkande, som låra blifva erforderliga för den Riksbankens ökade sedelutgifning, som blefve

en följd deraf att densamma ensam öfvertog utlemnandet af äfven sedlar å 10 kronors valör.

Då Fullmäktige antaga att de åtgärder, hvilka i fråga om Riksbanken kunna erfordras såsom en följd af indragningen af enskilda bankernas 10-kronesedlar, icke ens lämpligen kunna blifva föremål för beslut, eftersom indragningen af dessa sedlar, enligt den Kongl. Propositionen synes vara afsedd att ega rum först efter någon längre tids förlopp efter indragningen af 5-kronesedlarne, torde något närmare yttrande i denna del af ämnet från Fullmäktiges sida icke för närvarande erfordras, än att fullmäktige redan nu vilja uttala, att den ytterligare tillökning i Riksbankens sedelutgifning, som då påkallas, förutsätter en så betydlig förstärkning i Riksbankens metalliska kassa, att densamma synes icke kunna ega rum på annat sätt, än att för Riksbankens räkning under statens garanti upptages ett större lån, hvilket af Riksbanken bör utan svårighet kunna förräntas och amorteras genom dess i och med den ökade sedelutgifningen äfven ökade årliga vinst. Att närmare inlåta sig på detta ämne bör emellertid så mycket mindre nu komma i fråga, som de då erforderliga åtgärderna alltid måste blifva beroende af de förhållanden, som vid samma tidpunkt komma att göra sig gällande, och hvilka naturligtvis nu icke kunna med visshet beräknas.

Fullmäktige öfvergå härefter till den del af den Kongl. Propositionen, som ur synpunkten af den allmänna rörelsens behof afser att tillhandahålla denna i Riksbankens sedlar en ersättning för de indragna enskilda bankernas och på samma gång för dessa banker underlätta tillfället att indraga sina sedlar, utan att tvinga dem att på ett för rörelsen tilläfvventyrs kämbart sätt inskränka sin öfriga verksamhet. Fullmäktige önska dervid till en början fästa uppmärksamheten derå, att den i sådan afsigt uti den Kongl. propositionen föreslagna åtgärden, eller att Riksbanken skulle bevilja de enskilda bankerna så kalladt vaxlingsförskott i 5-kronesedlar, å hvilka förskott ränta skulle beräknas endast för de belopp, som enligt hvarje enskild banks egen uppgift blifvit af densamma utlemnade i allmänna rörelsen synes icke fullt öfverensstämma med de former för eller medgifva de kontroller öfver Riksbankens verksamhet, som hittills varit vanliga och ansetts behöfliga, äfvensom möjligen kunna föranleda någon svårighet att utan längre tidsutdrägt, än hittills behöft ifrågakomma, städse lemna tillfälle till noggrann öfersigt af Riksbankens ställning. Det har synts Fullmäktige, att dessa olägenheter för Riksbanken skulle kunna i det väsentligaste undvikas och det afsedda ändamålet likväl på ett mot anordningens hela syfte, att låta förändringen i enskilda bankernas existensvilkor endast småningom eller successivt inträda, svarande sätt kunde vinnas derigenom, att de erforderliga förskotten lemnades från Riksbanken i form af kreditiv att i femkronesedlar utgå, beviljade på 12 månader för hvarje gång och med sådana fördelar för de enskilda bankerna i afseende å ränteberäkningen, att t. ex. kreditivet vore räntefritt under 1:sta halfåret till hela sitt belopp, och

sedermera ränta erlades å $\frac{3}{4}$ af kreditivbeloppet med 3 % under närmast följande halfår, med $3\frac{1}{2}$ % för året derefter samt med 4 % för derpå följande år. Efter förloppet af denna tidrymd torde behovet af för öfvergången lämpliga särskilda medgifvanden kunna anses tillgodosedt, så att enskilda bankernas kreditivrätt derefter finge regleras efter sig företeende omständigheter.

Fullmäktige hafva funnit sig böra i allmänna drag antyda ofvan anförda sätt för reformens genomförande, enär detsamma för Riksbanken synes erbjuda fördelarne af större enkelhet i arbetssätt och säkerhet i kontroll, men de vilja icke dermed hafva sagt, att icke äfven en sådan anordning kan för Riksbanken medföra åtskilliga olägenheter, och ännu mindre att den från synpunkten af allmänna rörelsens lugna och ostörda fortgång får anses vara fullt lika betryggande, som den i Kongl. Maj:ts proposition föreslagna. Det bör nemligen, enligt Fullmäktiges åsigt, erkännas, att endast genom Kongl. Maj:ts förslag de enskilda bankerna, på samma gång de fräntagas rättigheten att utgifva 5-kronesedlar, likväl under öfvergångstiden komme att åtnjuta de väsentligaste fördelar, som af denna rättighet härflutit, nemligen att för de behof, som dessa småsedlar äro ämnade att fylla, hålla en räntefri kassareserv och att dermed bör vara undanröjd deras förnämsta svårighet att äfven efter den inträdda förändringen fortfarande upprätthålla rörelsen vid de smärre afdelningskontoren. För detta ändamåls vinnande anse Fullmäktige de antydda betänkligheterna kunna vika, så mycket hellre som hela den af Kongl. Maj:t föreslagna anordningen är af den tillfälliga beskaffenhet att de olägenheter, som för Riksbanken deraf kunna uppstå äro af öfvergående natur. På det likväl icke dessa olägenheter må kunna befaras komma att verkligen störande inverka på Riksbankens verksamhet, finna sig Fullmäktige, i händelse af bifall till den Kongl. propositionen i denna del, böra påyrka följande närmare förbehåll:

att för de sista sex månaderna af innevarande år eller, för så vidt ske kan, för hela detsamma genom Kongl. Finans-departementet meddelas Riksbanken uppgift å medelbeloppet af de sedlar å 5 kronor samtliga enskilda banker under tiden haft utelöpande, så att i enlighet dermed kunde beräknas det belopp i sedlar af nämnda valör hvarje sådan bank egde i förskott från Riksbanken erhålla, och hvilket belopp ej finge öfverskridas;

att, i enlighet med hvad beträffande uppgifter om Riksbankens ställning är bestämdt, de enskilda bankerna böra för hvarje vecka eller, när månad ej slutar å lördag eller söndag, för sista hela veckan jemte återstående dagar i månaden samt för den månad börjande veckodel jemte första hela vecka i månaden, till Riksbanken insända af det vid hvarje enskild bank anställda allmänna ombud attesterad uppgift å den del af vaxlingsförskottet, som hvarje dag i veckan varit utelöpande;

att räntan af enskilda bankerna erläggas kvartalsvis inom en half månad efter kvartalets utgång;

att Riksbanken förbehålles rätt, att när Fullmäktige så finna lämpligt, låta genom inventering hos enskild banks vare sig hufvud- eller afdelningskontor förvissa sig såväl om den inneliggande delen af vaxlingsförskottet som om riktigheten af de uppgifter öfver samma behållning hvilka för kontoret blifvit afgifna;

att derest felaktighet i uppgifterna öfver den utelöpande delen af vaxlingsförskottet upptäckes eller förskottet missbrukas genom dess användning i annan ordning än som i allmänhet är vanligt med en kassatillgång i småsedlar, Fullmäktige må ega rätt att uppsäga hela förskottet inom viss tid.

Härjemte och för den händelse detta ordnande antages, anse sig Fullmäktige böra till Utskottet hemställa huruvida skäl kan förefinnas att för de första 12 månaderna sätta räntan lägre än den sedermera skulle utgöra och så lågt som till 2 procent, då i betraktande tages att ränta endast skulle erläggas på den utelöpande delen af vaxlingsförskottet, likasom Fullmäktige ock, beträffande förskotten för de indragna *femmorna*, hvarom endast det vid denna Riksdag kan ifrågakomma att fatta definitivt beslut, finna erforderligt, att den tid uttryckligen bestämmes, under hvilken den föreslagna anordningen med sådana förskott orubbadt skall fortgå; antagande Fullmäktige, enligt sin uppfattning af grunderna för den Kongl. propositionen, att denna tid lämpligen bör bestämmas till utgången af år 1882, eller den tidpunkt, som i den Kongl. propositionen antagits såsom den senaste för reformens slutliga genomförande medelst indragning af enskilda bankernas 10 kronesedlar, hvarförinnan denna fråga torde böra tagas i ytterligare öfvervägande i samband med de öfriga åtgärder, som för detta ändamål kunna påkallas.

Slutligen anse sig Fullmäktige böra såsom sin åsigt tillkännagifva att det först efter pröfning vid Riksdagen af den Kongl. propositionen kan vara erforderligt att uppgöra förslag till de ändringar i banklagen och Riksbankens reglemente jemte tjänstgöringsstadgan, som af Riksdagens beslut kunna föränledas. Stockholm den 21 Mars 1879.

C. Lewenhaupt.

Pehr Ehrenheim.

A. H. Fock.

J. W. Arnberg.

Liss Olof Larsson.

O. R. Themptander.

Utdrag af protokollet, hållet hos Herrar Fullmäktige i Riksbanken den 21 Mars 1879.

Herr Vice ordföranden anförde härvid till protokollet följande:

“I fråga om de vaxlingsförskott eller såsom de efter min tanke rätteligen borde kallas, kreditiv, som Kongl. Maj:t föreslagit för de enskilda bankerna i Riksbanken, kan jag ej underlåta att uttala den åsigt, att en sådan kreditivrätt, ehvad den kommer att meddelas i den ena eller den andra af de i Fullmäktiges utlåtande omtalade former, är, likasom hvarje annan bestämd rättighet att i Riksbanken erhålla lån, för Riksbanken ofördelaktigt, och erinra derom, att ett sådant system, förr vidsträckt tillämpadt, numera blifvit öfvergifvet, så att dylika rättigheter endast i enstaka fall qvarstå. Om emellertid indragning af de enskilda bankernas sedlar å 5 kronor skall ske vid en tidpunkt, då den tryckta ställning, hvaraf penningemarknaden nu i hög grad lider, sannolikt ej är öfvervunnen, så lärer väl omsorgen om den allmänna rörelsens kraf fordra, att de enskilda bankerna erhålla någon fördel till minskning af de olägenheter indragningen framkallar och jag har derföre icke velat motsätta mig hvad Fullmäktige i berörda afseende föreslagit och tillstyrkt“. Som ofvan

Enligt protokollet:

C. F. Kolmodin.

Bil. N:o 2.

Till Sammansatta Banko- och Lag-Utskottet.

Sedan Fullmäktige, i skrifvelse af den 21 nästl. Mars, på anmodan af Riksdagens Banko-Utskott afgifvit yttrande i anledning af Kongl. Maj:ts uti aflåten proposition till Riksdagen gjorda framställning om ändringar i Riksbankens reglemente och andra åtgärder i och för upphörande af den enskilda banker medgifna rätt att utgifva sedlar å fem och tio kronors valör, samt Fullmäktige i berörda yttrande föreslagit, bland annat, att för beredande, om så skulle erfordras, af nödig förstärkning i Riksbankens guldförråd för att motsvara den ökade sedelutgifning för Riksbanken, som indragningen af enskilda bankernas sedlar å fem kronor komme att föranleda, måtte till Riksbankens förfogande ställas svenska statens obligationer till ett värde af fem millioner kronor, att i mån af behof genom hypotisering eller försäljning använ-

das till anskaffande af guld, har Sammansatta Banko- och Lag-Utskottet vid behandling af ärendet funnit sig böra infordra yttrande af Fullmäktige, huruvida, då enligt 14 § 3 mom., af bankoreglementet Riksbankens styrelse är berättigad att för metalliska kassans förstärkande begagna utländsk kredit till belopp af 12 millioner kronor, den af Fullmäktige föreslagna särskilda åtgärd för guldförrådets ökning kunde undvikas genom höjande af det nu stadgade högsta belopp för nämnda kredit.

Fullmäktige, som hålla före, att den i följd af ökad sedelutgifning från Riksbanken erforderliga förstärkning af dess kassafonder skulle kunna medelst den af Fullmäktige föreslagna åtgärden på ett för Riksbanken och allmänna rörelsen synnerligen enkelt och lämpligt sätt beredas samt vara för Riksbanken tillgänglig successivt och i den mån det behöfliga guldförrådet ej på annat sätt kunde fyllas, och detta utan kontraherande af något nytt utländskt lån, anse sig därför äfven böra i främsta rummet fortfarande förorda denna åtgärd, helst några skäl, hvarför densamma skulle vara i ett eller annat hänseende mindre tillfredsställande, icke blifvit Fullmäktige meddelade, och något hinder för detta förslags genomförande så mycket mindre synes vara för handen, som Riksbanken inom trenne år skulle antingen återställa obligationerna eller för dem lemna full valuta.

Beträffande den af Utskottet framställda frågan, huruvida ej den af Fullmäktige föreslagna särskilda åtgärd till guldförrådets ökning skulle kunna undvikas genom höjande af det nu stadgade högsta belopp, hvartill Fullmäktige enligt § 14 mom. 3 i bankoreglementet ega begagna utländsk kredit, tillåta sig Fullmäktige erinra, att ifrågavarande moment, i anseende till den ställning det intager och det sammanhang det har med öfriga bestämmelser i samma paragraf, enligt Fullmäktiges mening icke torde böra tillämpas i annat fall, än att metalliska kassan visar benägenhet att nedgå under fastställt minimum, och icke heller annorlunda än efter pröfning af hvilken eller hvilka bland öfriga i nästföregående mom. föreskrifna åtgärder till förekommande af metalliska kassans nedgående, som för tillfället må finnas bäst leda till ändamålet; men om Riksdagen, i sammanhang med bifall till Kongl. Maj:ts proposition om indragning af de enskilda bankernas 5-kronesedlar, beslutar bland annat en förhöjning i det belopp, hvarunder Riksbankens metalliska kassa ej får sjunka, torde det, i händelse den af Fullmäktige föreslagna åtgärd till förstärkande af Riksbankens kassatillgångar ej bifalles, och till förekommande af menliga rubbningar i utlåningsrörelsen, blifva nödvändigt, att Fullmäktige, utan afseende å öfriga i reglementet angifna åtgärder för nämnda kassas uppehållande, genom anlåtande af utländsk kredit i tid bereda tillgång till den nödiga förstärkningen och detta icke blott tillfälligt utan för en längre tidsrymd.

Skulle derföre den af Fullmäktige föreslagna åtgärd till nämnda förstärkning anses mindre lämplig än den utväg, som i § 14 mom. 3 i gällande bankoreglements anvisar, vilja Fullmäktige fästa uppmärksamheten derpå att i slikt fall omförmälda stadgande torde böra lösgöras ur det sammanhang, hvori det nu står till § 14 i öfrigt,

och alltså förflyttas till en särskild paragraf och så affattas, att oförtydligt må blifva att utländsk kredit till det högre belopp, som anses behöfligt, må, oberoende af andra i reglementet antydda åtgärder för metalliska kassans höjande, af Fullmäktige anlitas när de finna sådant lämpligt.

Stockholm den 10 April 1879.

C. Lewenhaupt.

Pehr Ehrenheim.

A. W. Dufwa.

A. H. Fock.

J. W. Arnberg.

F. Richter.

